

Увод. Научници се слажу да су се модерни људски преци развили у источној Африци негде пре 400.000 и 200.000 година, након чега су се, пре 70.000 година распрострали свуда по свету. У централној и источној Африци су пронађени фосили са очуваним зубима из рода хомо и хомоида. Немачки палеонтолози тврде да су на месту некадашњег корита Рајне близу града Епелсхајма, открили 9,7 милиона година старе фосилизоване зубе. Зуби су калцификовани органи, који су данас у функцији жвакања, гутања, говора, правилног односа између вилица, ослонацу одговарајућих мишића и учествују у самом изгледу доњег спрата главе човека. Постоји неколико теорија које објашњавају настанак гризне површине зуба, а заснивају се на анализама фосилних остатака. Ниједна од њих није у потпуности потврђена. По једној теорији хумани зубик је настао од једноквржичних зуба рептила, прво су се појавиле две оштре елевације, од којих су даљом еволуцијом настале још две квржице. У периоду Јуре појавиле су се и додатне квржице и тако су формиране гризне површине данашњих кутњака, по другој теорији данашњи зуби сисара су настали спајањем појединачних зуба рептила, и да број квржица одговара броју спојених примарних зуба и по могућој трећој теорији се каже да су се зуби сисара оформили непотпуним цепањем једноставне денталне основе рептила., тако да се у току антрополошког развитка човека мењао облик, величина, положај и број зуба. У антрополошком развоју човека мењао се и облик вилица као и њихов однос према бази лобање, мењао се и облик и величина других костију главе, мењао се и број, структура и распоред мишића лица, језика, пода уста, меког непца и врата, као и структура виличног зглоба.

Први знаци примене зубарства датирају из доба неолита, око 7000. година пре нове ере. У археолошком налазишту Мерхгарх у Пакистану пронађени су зуби на којима се виде трагови рада бушилице, па се претпоставља да су се за рад на зубима користили одговарајући алати. У староегипатским папирусима који су настали око 3000. година пре нове ере, помиње се зубна медицина као посебна грана медицине. Неки грчки и римски лекари писци писали су о лечењу болести зуба. У кинеском документу познатом као „Канон медицине“ из 2697. године п. н. е. наводи се да су болести десни у старој Кини лечене чајевима и испирањем. Кинези су веровали да се у зубу оболелом од каријеса налази бели црв са црном главом (због црне боје каријесног процеса на површини глеђи). У гробовима Етрураца (10 - 4. век п. н. е.) пронађени су изузетно очувани примерци зубних протеза. Стари Феничани су неку врсту импровизованих зубних надокнада правили од златне жице. Хипократ и Аристотел су писали о вађењу зуба клештима, о употреби жице за учвршћивање расклиманих зуба и полумљених вилица. У средњем веку најнапреднија је била арапска медицина. Ал Рази један од највећих персијских лекара, предлаже зубну хигијену. У Европи током раног средњег века зубарством и медицином баве се монаси, најобразованији људи тог времена, уз помоћ бербера чији су алати били прикладни за „хируршке“ захвате. Папским едиктима монасима је забрањено да се баве пуштањем крви као и вађењем зуба па су бербери наставили да се баве тиме. Зуби су имали и мистичко значење у симболици света, статус чувара границе између туђег (*нељудског*) и свог (*људског*) простора вук (или пас) по народним схватањима може бити најљући непријатељ нечистој сили, често отелотвореним болестима, која нарушава границу два простора и зато су вучји зуби били симболи против нечистих сила. У ренесанси сујеверје постепено бива замењено правим знањима из анатомије и медицине. Леонардо да Винчи је прецизно описао морфологију зуба. Француз Пјер Фошар, „отац модерне стоматолозије“ је 1723. године објавио дело „Стоматолошка хирургија“, и ово је прва књига у којој је описан начин тадашњег зубно лекарског рада. 1789, Никола Дубоа де Шемон добија први патент за порцеланске зубе. У САД 1839 почиње да излази први стоматолошки часопис „*American Journal of Dental Science*“, а 1840 основана је прва школа за зубну хирургију и протетику у Балтимору. 1895. Вилхелм Рентген, Немачки физичар открива

х-зраке, а 1896. истакнути амерички стоматолог Ц. Едмонд Келс прави први зубни рентгенски снимак.

Први српски зубни лекар који је био радно ангажован у Београду и који је био пионир српске стоматологије је управо пореклом са простора јужног Баната. То је био Илија Ранимир (1821-1901) родом из Избишта (Вршац). У то време не мали број школованих Срба, са простора северно од Саве и Дунава односно тада јужног дела Аустроугарске монархије су као школовани људи долазили у Србију и учествовали у њеном развоју. Др Илија Ранимир основну школу је завршио у Вршцу, а студије медицине у Грацу. Као зубар радио је у Русији, Влашкој, Солуну, Цариграду и Јерусалиму. У Вршацу је наставио да обавља зубарску праксу све до 1868. године. 1868. године је прешао да живи и ради у Београду, где је наставио са приватном зубарском праксом. 1872. године у Београду Илија Ранимир учествује у оснивању Српског лекарског друштва (једини као зубни лекар), заједно са још петнаест војних и цивилних лекара (са још четворицом Срба, тројицом Чеха, тројицом Немаца, двојицом Пољака, с по једним Грком и Словаком). Заједно са својом супругом је основао Фонд „Илије и Катарине Ранимир”. Целокупну своју имовину и плац у Улици краљице Наталије завештали су Српском лекарском друштву за зидање Лекарског дома и за стипендирање сиромашних студената. Умро је у Београду 1901. године.

Школовани стоматолошки кадар у данашњој Војводини у XIX и првој половини XX века је добијао стручно образовање студирајући медицину у Бечу, Будимпешти, Грацу, Паризу, Прагу, где су студије трајале четири године, а две године је трајала специјализација из стоматологије, након чега би добили титулу специјалиста за болести уста и зуба. То су били зубни лекари немачког, српског, јеврејског, мађарског, румунског, цинцарског и другог порекла, управо оних који су и насељавали простор данашње Војводине. Пронађени су подаци о стоматолозима специјалистима на територији данашње Војводине који показују да их је у периоду од 1891. до 1900. године било седморо, од 1901. до 1920. године је било 24, а њих 31 од 1921. до 1940. године.

Почетком XX. века у Србији доктори медицине са завршеном специјализацијом из болести уста и зуба су оставили дубок траг у развоју српске стоматологије. Најпознатији међу њима су др Милош Поповић (рођен у Чајетини), др Атанасије Пуљо (рођен у Земуну 1878. године) и др Миливоје Петровић (пореклом из Неготина). Др Атанасије Пуљо је након завршене медицине у Грацу, специјализацију из зубног лекарства и усавршавања у тој области обављао у Берлину, Бечу и Цириху. Др Атанасије Пуљо је на почетку првог светског рата, 1914. године, ризиковао за свој живот и прешао из Земуна (део тада непријатељски настројене Аустроугарске монархије) у Србију у Београд и као лекар са завршеном специјализацијом из болести уста и зуба све време првог светског рата био радно ангажован у српској војсци. Тада је у пракси примењивао свој метод збрињавања поломљених вилица, у стручној светској литератури тај метод је познат као „балканска метода“. Након завршетка првог светског рата др Атанасије Пуљо је постављен на челу Одељења за лечење изломљених и повређених вилица. 1923. године указом Министарства народног здравља је постављен за шефа Поликлинике за болести уста и зуба Опште државне болнице у Београду, која његовим залагањем 1930. године мења назив у Стоматолошка поликлиника, 1936. године је био ванредни професор Одонтостоматолошке клинике Медицинског факултета у Београду, а у првој половини 1941. године је шеф Одељења за болести уста и зуба у Главној војној болници у Београду. Бавио се и приватном праксом. Доктори опште медицине могли су да заврше специјализују болести уста и зуба, почев од 1923. године, на Поликлиници за болести уста и зуба Опште државне болнице у Београду. Тада је постојао и други начини занављања зубнолекарских односно зубарских знања, па је мајстор зубни техничар – што је тада био званичан назив ових стручњака – после 14 година праксе у својој радионици,

стицао право на полагање испита „за рад и у устима пацијента“, и потом прелазео у статус „зубара“. Тиме су у Београду и другим градовима Србије отворене већи број приватних стоматолошких ординација са обученим кадровима. Др Пуљо ће са својим ђацима 1933. године основати Стоматолошку секцију Српског лекарског друштва - СЛД, прву специјалистичку секцију у оквиру СЛД. Умро је 1944. године у Београду. Његови ђаци учествоваће у оснивању Стоматолошког факултета у Београду 1948. године, првог стоматолошког факултета на Балкану. Према речима професора др Бранислава Димитријевића, за српско зубно лекарство Атанасије Пуљо је био што и Гогољ за сву потоњу руску књижевност.

Прву зубну станицу у српској војсци је основао др Милош Поповић, 1904. године (он је Медицински факултет завршио у Бечу где је касније завршио и специјализацију из болести зуба и уста, 1900. године). Организована војна зубнолекарска служба почиње 1909. године, када је формирана Зубна станица у оквиру Опште војне болнице у Београду. Након првог светског рата у Београду је формирана Зубна станица Главне војне болнице Југословенске војске, која је 1930. године прерасла у Зубно одељење, на челу овог Одељења је био др Миливоје Петровић, а касније др Вацлав Јелинек. Ово одељење је опет оформљено након другог светског рата, 1944. године, на чијем челу је био др Вацлав Јелинек.

Велики развитак стоматологије у Србији је настао 1948. године формирањем Стоматолошког факултета Универзитета у Београду (водећа наставна, научна и стручна установа у области стоматологије у Републици Србији) и када је 1950. године уместо Зубног одељења формирана Клиника за болести уста, зуба и вилица у оквиру Војномедицинске Академије (ВМА). Каснијом изградњом нове зграде ВМА од Клинике за болести уста, зуба и вилица ВМА је оформљена Клиника за стоматологију ВМА (својевремено је велики број доктора стоматологије из тада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, односно и Републике Србије обавио специјалистички стаж у овој установи код тада врло квалитетних професора и доктора стоматологије). Развитак стоматологије у Републици Србији је настављен у каснијем формирању стоматолошких факултета у Новом Саду, Нишу, Приштини и Крагујевцу.

Панчево. У XVII и највећим делом XVIII века на простору Баната, па самим тим и Панчева, улогу у збрињавању пацијената, пре свега у вађењу зуба, су имали бербери који су положили одговарајући испит. Ти бербери који су заинтересовани да заврше потребан курс су требали да буду писмени и да се служе немачким језиком. На курсу су учили пре свега основу вађења зуба, али и једно основно медицинско знање, јер су у случају епидемија ти бербери били у служби сузбијања заразних болести као помоћно санитарско особље. Испит су полагали након обављеног курса испред комисије коју је именovala одговарајућа служба Магистрата (седиште Управе града, Градског већа, суда и полиције). На челу те комисије је био градски физикус (члан у Управи Града, главни и одговорни доктор за координацију и спровођењу здравствене заштите становништва) и он је потписом оверавао да је тај берберин успешно савладао курс и да је способан да обавља послове мале хирургије (вађење зуба).

Први школовани зубар у Панчеву је Др Исидор Ауслендер (претпоставља се да му је изворно презиме Алфелди). У Панчево је дошао 1870 године. Он је био лекар опште медицине и зубни лекар. У почетку је радио у кући која је преко пута Трубача. Умро је 1897 године. Др Љубомир Ненадовић лекар опште медицине и зубни лекар, градски физикус, радио у Панчеву од 1867 године. 1871 године завршио је течај у Берлину за зубног лекара па се у Панчеву бавио и као зубни лекар. Др Константин Андрејевић, у Панчево долази 1877 године. На крају XIX века и у првој половини XX века у Панчеву као зубни лекари раде Др Александар Ференци, Др Габор Штајниц, Др Коста Алексић, Др Бернхард Хандлер, Др Ото Панцел. Тада у Панчеву на кратко

су долазили и радили још десетак других доктора, који су се оглашавали у пружању зубарских услуга у панчевачким српским и немачким локалним листовима.

Све стоматолошке машине су радиле тако што је зубни лекар радећи у устима пацијента истовремено механички покретао машину јер је она била програмирана да ради уз физичку активност ноге терапеута (попут механичке шиваће машине). 1900. године Др Владимир Алексић у Панчеву је отворио рендген кабинет. 1902. године Др Коста Алексић је модернизовао своју стоматолошку ординацију јер је купио стоматолошку машину коју покреће електрична струја. 1902. године зубни техничар Херман Мер је отворио прву зубну технику у Панчеву. Временом у Панчеву су радили и други зубни техничари и један део њих је и отварао своје зубне технике, као што је Ото Шебек и Карло Епингер.

Након Октобарске револуције која се одиграла у Русији 1917. године из те државе у Европу је емигрирао велики број интелектуалаца. Један број руских емиграната, међу њима и зубних лекара, су 1920 године нашли уточиште и у Панчеву. У Панчеву зубни лекари који су емигрирали из Русије су пружали стоматолошке услуге у такозваној Руској болници (ту је некада била једна од Аустроугарских касарни у Панчеву, а данас на том месту је Дом Омладине, у улици Светога Саве). У Руској болници су радили као зубни лекари Др Јулијан Роковски и Др Ана Самујлович.

Након првог светског рата и уласка Срема, Бачке и Баната, па самим тим и Панчева у састав Србије и Краљевине Југославије у Панчеву све зубарске ординације су у власништву приватних зубних лекара и зубара (дентиста). Око 1933. године се формира прва државна установа намењена за пружање стоматолошких услуга намењена дечјој популацији, то је била Школска поликлиника. Школска поликлиника је била део Централног хигијенског завода у Београду. Школска поликлиника је била смештена у Магистрату, тада Градској кући, а онда је премештена у зграду Српске православне црквене општине. Као стоматолог у овој Установи је радила Др Добрила Јоцић од 1937 - 1941. године.

Близина Београда је омогућавала да доктори медицине на Медицинском факултету у Београду након две године тада једине специјализације буду свршени специјалисти за болести уста и зуба. Тада је постојала могућност да након три године „учења заната“ код зубног лекара и полагања стручног испита у одговарајућим институцијама у Београду полазници постану зубари (дентисти) или зубни техничари или зубни асистенти.

До краја другог светског рата у Панчеву су као зубни лекари и зубари радили и Др Никола Драгичевић лекар опште медицине, зубни лекар, градски физикус и председник панчевачког Соколског друштва и Црвеног крста, Др Александар Јанкулов лекар опште медицине и зубни лекар, Др Костантин Теофилакис, Весна Живковић- Радованчев-зубар (дентист). Зубни лекари који су тада радили у Панчеву су и Др Имре Фајер, Др Золтан Хаубер, Др Трифун Стајић, Др Александра Грчић и Др Мориц Гонди. Зубари (дентисти) који су тада радили у Панчеву су били и: Олга Гарновска, Александар Морвај, Карло Епингер, Алдар Хербих, Десанка Јанкулов, Босиљка Марковић, Рудолф Хореш. У Панчеву тада у оквиру ординација зубних лекара, дентолошких ординација и самостално у изради зубних протетских радова раде и више зубних техничара.

Након другог светског рата, краја 1944 године, углавном до тада приватне стоматолошке ординације, променом друштвено-политичког уређења прелазе у друштвено власништво. Тада се организују Здравствене установе и у њима стоматолошке ординације. До 1959. године у Панчеву је било десетак приватних стоматолошких ординација, у неким од њих су били радно ангажовани и доктори који су радили и у стоматолошкој служби Градске поликлинике односно касније Дому народног здравља. Стоматолошка здравствена заштита у новоформираним

државним здравственим установама је била доступна свим грађанима, а трошкове стоматолошких услуга је сносила новостворена држава, Социјалистичка Федеративна Република Југославија, преко својих Завода за социјално осигурање. Запослени у стоматолошким службама су добијали своје плате преко Републичког фонда за здравствено осигурање.

Одмах након другог светског рата и ослобођења од фашизма у Панчеву се прво отварају зубне амбуланте које су у служби војске. После другог светског рата у Панчеву се спомињу зубни лекари Др Александар Грчић, Др Трифун Стајић, Др Лајчо Хајдлер и дентисти Босиљка Марковић, Ђура Дамјанов, Десанка Јанкулов, Алдар Хербих, Катинка Алексић, Олга Тарновска, Александар Чајков.

Цивилна зубна амбуланта је отворена у овиру Окружне здравствене станице у улици Омладинска 2 (то је данас улица Милоша Требињца). Дубок траг у оснивању стоматолошке ординације у оквиру Окружне здравствене станице, као и у свом радном ангажовању у њој је оставио Ђура Дамјанов, виши зубар. Ова Установа од 1948. године постаје Градска поликлиника, од 1953 године Дом народног здравља Панчевачког среза, од 1956 године је Дом народног здравља општине Панчево.

Крајем 1957. и почетком 1958. године овај Дом се дели на два дела, први део у коме је Диспансер за предшколску децу, Диспансер за школску децу са зубном амбулантом (у почетку је радио само један стоматолог, а касније свега три стоматолога, једно време у овој служби је био активан и четврти стоматолог) и Диспансер за жене остаје у истој згради, где се тај део здравствене заштите становништва дефинише као Центар за мајку и дете, а све остале медицинске и Стоматолошка служба се селе у зграду у улици Змај Јовина број 10 (у тој згради стоматолошке ординације су биле познате као стоматолошке ординације у Здравственој станици „Центар“), под старим именом као Дом народног здравља. Због те реорганизације један број зубних техничара и зубних асистената је проглашен технолошким вишком. Стоматолошке ординације за пружање стоматолошких услуга одраслој и дечјој популацији су тада радиле самостално, плус што су у згради Центра за мајку и дете једно време док су биле у тој згради самостално су функционисале и пар фабричких стоматолошких ординација.

У стоматолошкој служби Дома народног здравља у почетку су била радно ангажована три доктора стоматологије. Шеф Стоматолошке службе за одраслу популацију у оквиру Дома народног здравља од јануара 1958. године па до средине исте године је био Др Бошко Миковић. Од средине 1958. године до јуна 1959. године када се укида Дом Народног здравља није познато ко је био шеф Стоматолошке службе у Дому народног здравља

Од јуна 1959 године Дом народног здравља се расформира у неколико самосталних градских здравствених станица. Свака здравствена станица је примала пацијенте са територије где се та станица налазила и функционисале су самостално. Тако су поред стоматолошке ординације у Здравственој станици „Центар“ (једно време шеф је био Др Жарко Милошевић), временом су отворане и стоматолошке ординације у Здравственим Станицама „Горњи Град“, „Доњи Град“, у насељу Тесла је отворена Здравствена Станица „Нови Свет“ и исто тако касније Здравствене Станице „Војловица“ и „Стрелиште“ у истоименим насељима, као и у насељу Котеж када је отворена Здравствена Станица „Нови Град“. и у њима су у почетку били радно активни стоматолози који су иначе радили у Стоматолошкој служби Дома народног здравља. Временом су у тим стоматолошким ординацијама запошљавани други доктори стоматологије из Панчева или окружења.

Стоматолошка служба је оваквом организацијом била у потпуности разједињена. 1963. године се тек опет наново формира Дом здравља и тиме је Стоматолошка служба за одраслу популацију наново формирана обједињавањем градских стоматолошких ординација у једну целину и почело је да се осећа напредак у раду Стоматолошке службе. 1965. године

Стоматолошкој служби Дома здравља су прикључене и сеоске амбуланте. 1968. године Стоматолошка служба у Дому здравља је преименована у Стоматолошку поликлинику Дома здравља Панчево. 1969. године Дому здравља се опет припаја претходно створени Центар за мајку и дете, а тиме и стоматолошке ординације за пружање стоматолошких услуга дечјој популацији, у улици Омладинска 2 (данас Милоша Требињца 2). Поновним обједињавањем прво свих градских и касније сеоских амбуланти и на крају тек 1969 године и стоматолошких ординација за пружање стоматолошких услуга деци предшколског и школског узраста које су биле и даље смештене у згради Омладинска 2 у једну целину стоматолошке здравствене заштите Стоматолошке поликлинике Дома здравља су имале јединствену организацију управљања на чијем је челу био шеф и то су били Др Мара Милошевић (1963 – 1966), Др Драгиша Ђорђевић (1966 – 1968), па надаље опет Др Мара Милошевић.

Као шеф стоматолошких ординација за пацијенте дечјег узраста издвојена као самостална Стоматолошка служба у Центру за мајку и дете је била др Дојна Зариа, од 1958. све до 1969. када су и ове стоматолошке ординације поново припојене обједињеној Стоматолошкој поликлиници Дома здравља и тиме је престала потреба за овим тада издвојеним шефовским местом.

У Панчеву касније као зубни лекари, дентисти и виши зубари раде и: Др Војислав Васиљевић, Др Драгутин Јовановић, Др Љубишка Јовановић, Др Вељко Кадија, Др Бошко Миковић, Дренка Пиперски-Драгановић, Александар Чајков, Винко Рајц, Мирјана Царан, Магдолна Урбан, Радован Урошевић, Радислав Ракицић, Дејан Крецуљ, Јелена Ивковић-Панић и други.

1948. године у Београду се отвара Стоматолошки факултет, због близине Београда панчевци временом све више одлазе на радовне студије на овом факултету и Панчево постаје град у коме се налази све већи број школованих стоматолога. Временом на Стоматолошком факултету у Београду и Војно медицинској академији у Београду уписују и завршавају специјалистичке студије не мали број панчевачких стоматолога.

Прва сеоска стоматолошка ординација у Панчеву је отворена у Долову, а онда редом од 1955 године, па у наредним годинама, посебно од 1965. године се те ординације квалитетније опремљују од када се сеоске амбуланте обједињују у Дом народног здравља, а отварају се стоматолошке ординације и у другим насељеним местима у којима нису ни постојале. Стоматолошке ординације у сеоским здравственим станицама су у селима (насељеним местима): Долову, Качареву, Банатском Новом Селу, Омољици, Јабуци, Глогоњу, Банатском Брестовцу и Старчеву, једино житљи Иванова нису имали своју стоматолошку ординацију и стоматолошке услуге су углавном добијали у стоматолошкој ординацији у Омољици. У тим стоматолошким ординацијама се пружају стоматолошке услуге свим популационим групама становништва.

Отварају се и стоматолошке ординације у фабрикама. Крајем педесетих година фабричке амбуланте се одвајају од Дома народног здравља и постају самосталне, а у тим фабрикама због финансијске могућности фабрика које су издржавале стоматолошке ординације радио је један већи број доктора стоматологије, зубара, стоматолошких техничара и зубних техничара. Фабричке стоматолошке ординације које су пружале стоматолошке услуге радницима у фабрикама су: биле у оквиру Здравствених Станица: Железничке амбуланте, Индустрије стакла, Фабрике авиона „Утва“, Текстилане, Фабрике сијалице „Тесла“ и Предионице памука

„Трудбеник“, Фабрике скроба у Јабуци, Хемијске индустрије Панчево, ПИК Тамиш, Пољопривредног добра „Стари Тамиш“, Рафинерије Нафте Панчево, Фабрике авиона „Утва“ на новој локацији, на јабучком путу. Запослени су овим ординацијама су имали веће плате од својих колега у Дому народног здравља и зато нису у почетку хтели да се са њима интегришу у једну целину. Стоматолошке ординације у фабрикама су остале изван Стоматолошке поликлинике и функционисале су самостално, све до почетка 1969-е године када су интегрисане у једну другу Установу, која се звала Завод за здравствену заштиту са медицином рада. Овој стоматолошкој служби су се средином 70-тих година прикључиле и стоматолошка ординација са запосленима ПИК Тамиш-а. Када се изградила зграда Болнице у којој је и Завод за здравствену заштиту града Панчева, у оквиру тог крила зграде су постојале и две стоматолошке ординације које су биле у саставу Стоматолошке служба Завода за здравствену заштиту са медицином рада. Касније су запослени у овој установи ипак хтели да се интегришу у Стоматолошку поликлинику Дома народног здравља са циљем да би сада и они упућивали докторе стоматологије на специјалистичке студије, али се то ипак није остварило. Стоматолошка служба у оквиру медицине рада се временом све више редуковала. Дугогодишњи шеф стоматолошке службе у медицини рада је био Др Ђорђе Кусовац, а након његовог одласка у пензију Др Кирил Михаиловски. У овој стоматолошкој служби су више деценија биле радно ангажоване Др Видосава Богојев Матић и Др Мирослава Николић. Стоматолошка служба у медицини рада се све више редуковала зато што је временом један број запослених одлазио у пензију, један број стоматолога након завршене специјализације променом Уговора о раду није се враћао да ради у своје стоматолошке ординације у медицини рада него у служби Стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево, један број запослених је након реорганизације медицине рада преусмерен да своју даљу активност обавља у Служби стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево, један стоматолог је почетком 2006. године као део социјалног програма узео отпремнину и напустио медицину рада, један број запослених се након видно слабијег функционисања панчевачких фабрика или њиховим гашењем или приватизацијом временом усмеравао да своју радну активност продужи у Служби стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево.

Од 1988. године у панчевачким основним школама се отварају стоматолошке ординације и то у Основним школама: „Стевица Јовановић“, „Братства-јединства“, „Бранка Радичевића“, „Васе Живковића“, „Светог Саве“, „Исидоре Секулић“ и касније у Основној Школи „Жарко Зрењанин“ у Банатском Новом Селу. Град као јак привредни центар је финансијски помагао у отварању и опремању ординација.

1972 године се интегришу Општа болница Панчево, Дом здравља Панчево и Завода за здравствену заштиту Панчево, а њима се прикључују и домови здравља из Алибунара, Ковачице и Опова и тада се формира Медицински центар „Јужни Банат“.

У Панчеву као једном од привредних центара СФРЈ се запошљава велики број људи који су рођени изван Панчева. Тај тренд прати и запошљавање у Стоматолошкој Поликлоници.

Запоселни у Стоматолошкој служби Дома здравља Панчево са кратком радном биографијом су приказани у књизи „Историја панчевачке зубне медицине“ из 1998. године од Др Драгише Ђорђевића. Др Драгиша Ђорђевић је више од 30 година марљиво прикупљао податке о радном ангажовању доктора стоматологије на територији града Панчева, као и хронологију развоја стоматолошке здравствене заштите у нашем граду. Исти аутор је написао и књигу „Биографије

лекара Панчеваца 1945 – 2005“. Ово дело обухвата податке о раду 1196 лекара који су својим радом допринели развоју струке, како у Панчеву, тако и у другим градовима. Ова два дела нам говоре да Панчево има разлога да се поноси са великим бројем квалитетних доктора стоматологије и медицине.

1971. године основани су ООУР-и (Основне организације удруженог рада), једна од тих ООУР-а у оквиру Дома здравља је и ООУР зубно-лекарске службе,тада је законом било регулисано да се материјална средства предвиђена за Дом здравља по предвиђеној процедури дели на ООУР-е, за тих пет година колико је била актуелна оваква организација Стоматолошка служба се делом развила у оквиру Дома здравља.

1972 године у Скупштини општине је преложена и прихваћена још једна акција самодоприноса, а то је да се у наредних пет година узима од плате запослених два процента, а да земљорадници плате 2,5 посто на катастарски приход да би се изградила Библиотека, Дом Здравља, ОШ Васа Живковић, други део ОШ Борис Кидрич, адаптрирати зграду Гимназије и изградити Базен. Радове на изградњи Дома здравља је извела грађевинска фирма Конструктор (тада водећа панчевачка грађевинска фирма), по архитектонском пројекту архитекте Николе Динића.

Свечано отварање данашње зграде Дома здравља у улици Милоша Обреновића 2 је било 3. јуна 1977. године. Стоматолошке ординације из зграде у Змај Јовиној улици (у тој згради су поред стоматолошких ординација у којима су пружане стоматолошке услуге одраслој популацији, неко краће време биле премештене и стоматолошке ординације из улице Милоша Требињца 2 и запослени из тих ординација су пружали и стоматолошке услуге дејој популацији) су пресељене и смештене на другом спрату новоизграђене зграде Дома здравља и обухвата површину од око 1.130 квадратних метара. Стоматолошке ординације су квалитетно урађене. Стоматолошке ординације су квалитетно урађене. У склопу Стоматолошке службе су добро опремљене ординације за протетско и ортодонско збрињавање пацијената, орално хируршка сала, ординације за пружање стоматолошких услуга дејој популацији, ординације за пружање ендодонских, пародонтолошких и других услуга пацијентима оболелих зуба и уста, врло квалитетно опремљена зубна техника и рендген кабинет. Локална самоуправа и фабрички буџети (пре свих Рафинерија) је помогла у опремању стоматолошких ординација и зубне технике. Стоматолошка поликлиника поред начелника,а ради квалитетније организације рада је имала и шефове на одељењима, главног зубног техничара и главну стоматолошку сестру.

1990. године новим законима је дозвољено отварање приватних стоматолошких ординација,тако да је Панчеву у наредном периоду из године у годину све више приватних стоматолошких ординација. Прву стоматолошку ординацију је 1991. године регистровао Др Живорад Милунов. Друге приватне ординације које су у то време активно пружале стоматолошке услуге пацијентима су ординације које су отворили Др Зоран Варга и Др Љубомир Илијевић, затим Др Душан Париповић, а онда и све више других приватних ординација које су у наредним годинама отворане у граду и насељеним местима.

1991. године из Медицинског центра „Јужни Банат“ су се издвојили Домови здравља из Алибунара, Ковачице и Опова. Из Медицинског центра се издваја и Завод за здравствену заштиту града Панчева. Тада Медицински центар мења име у Здравствени центар „Јужни Банат“ Панчево.

2002. године у Панчеву је отворен приватни Стоматолошки факултет. Стоматолошки факултет у Панчеву је члан Универзитета Привредна академија у Новом Саду. Универзитет Привредна академија, основао је Проф. др Славко Царић 2000. године. Универзитет Привредна академија основан је као заједница три факултета: Правног, Спољнотрговинског (данас ФИМЕК) и Факултета за руководеће кадрове. Функције Ректора Универзитета је обављао проф. др Маријана Царић, а председника Савета Универзитета је обављао проф. др Ђока Малешевић. Данас факултети у саставу овог Универзитета су: Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Факултет за економију и инжењерски менаџмент у Новом Саду - ФИМЕК, Стоматолошки факултет у Панчеву, Факултет за образовање дипломираних правника и дипломираних економиста за руководеће кадрова – ФОРКУП, Факултет за менаџмент малих и средњих предузећа. Оснивачи факултета су професори Властимир Петровић и Ђока Малешевић. Дугогодишњи менаџер овог факултета је био проф. др Ђока Малешевић, који је уједно обављао и дужност продекана за наставу у овом факултету и касније и дужност ректора Универзитета Привредна академија у Новом Саду. Временом декани факултета су: проф. др Властимир Петровић, проф. др Десанка Ценић-Милошевић, проф. др Јово Колар. Стоматолошки факултет у Панчеву, је први приватни факултет са поља медицинских наука у Србији. То је самостална високошколска образовна, научноистраживачка и здравствена установа, која је акредитована за интегрисане академске, специјалистичке академске и докторске студије, здравствене специјализације и научно истраживачку делатност из свих области стоматологије. Факултет је почео прво са радом у Месној заједници Центар у улици Максима Горког, да би даљи рад продужио у улици Жарка Зрењанина 179. (у зграду Основне школе „Борисав Петров Браца”). Предвиђени број студената који након положеног пријемног испита уписују овај факултет је у првом уписном року њих 60. Студенти су у обавези да редовно из године у годину плаћају своју школарину. Основне студије су у почетку замишљене са четири године школовања, а онда су основне студије школовања продужене на пет година. Студенти из медицинских предмета практичну наставу обављају у Општој болници у Панчеву. Студенти овог факултета су и један број панчеваца. Један број панчеваца због нешто повољнијих економских услова посећује ову Установу у добијању стоматолошких услуга, а посебно због разлике у финансијској вредности које пацијент треба да издвоји за добијену стоматолошку услугу је различита у зависности од самог извршиоца послова, односно да ли услугу пружа запослени доктор стоматологије или студент у својој редовној практичној настави.

2005. године у свеопштој реформи Државе усвојен је и нови Закон о здравственом осигурању, којим је регулисано да велики број стоматолошких услуга више не спада у групи обавезног здравственог осигурања, значи да трошкове пружања ових услуга не покрива Републички фонд за здравствено осигурање и да се оне могу пружати у Стоматолошким службама али по економском ценовнику Дома здравља (сваки Дом здравља је имао два ценовника и то ценовник за фондовске услуге који је јединствен за целу Државу и ценовник за економске услуге који се доноси на Управном одбору Дома здравља). То је са собом од старане Министарства здравља и Института за јавно здравље Републике Србије донело и нов Кадровски план који је усклађен по доста измењеним нормативима у односу на број становника који имају право на обавезан вид здравственог осигурања, на територији који покрива Дом здравља. Републички фондови за здравствено осигурање је на рачун Домова здравља уплаћивао средства само она која су предвиђена по Кадровском нормативу. Сви Домови здравља су августа месеца 2012. године морали Министарству здравља да доставе листу запослених који ће пружати услуге из обавезног вида за здравственог осигурања, односно који ће да склопе уговор са Републичким

фондом за здравствено осигурање, а по Кадровском нормативу предвиђен за тај Дом здравља. То је подразумевало да запослени који су изван кадровског норматива пружајући стоматолошке услуге по економском ценовнику Домова здравља треба да за себе зараде своје личне приходке (за те запослене су уведени термини „тржишни“ или „неуговорени са фондом“). Највећи број стоматолога који су изван Кадровских норматива у свим Домовима здравља у Републици Србији, нису у свом финансијском учинку успели да зараде личне приходке за себе, стоматолошке сетре са којима су у тиму и зубне техничаре. Домови здравља због своје скромне финансијске ситуације углавном нису могли, тамо где је велики број запослених изван Кадровског норматива, да редовно исплаћује личне приходке и тим запосленима, па им је исплата личних доходака каснила и више месеци. Због неусаглашености Закона о раду са Законом о здравственом осигурању и пратећих Правилника републичког фонда за здравствено осигурање, након добијених пресуда у корист запослених који су изван Кадровског норматива, спроводена је принудна наплата са рачуна домова здравља за личне приходке тим запосленима са пратећим каматама. У великом броју Домова здравља је настала блокада рачуна и тиме постојала опасност за нормално функционисање целокупног Дома здравља. Такво стање у неким Домовима здравља је трајало наредних десет година (у Дому здравља Панчево такво стање је у периоду 2010.-2015. године, локална самоуправа града Панчева је из буџета града издвојила видна средства за исплату заосталих личних доходака, надоласећих камата и судских трошкова).

Почетком 2006. године један део запослених из Стоматолошке службе у предвиђеној рационализацији броја запослених је узео отпремнине и напустио Установу. Највећи број доктора стоматологије који су тада узели отпремнину су продужили своју активност у својим приватним ординацијама.

2010. године издваја се Дом здравља из Здравственог центра „Јужни Банат“ Панчево. До тадашњи управник Дома здравља овим издвајањем постаје директор Дома здравља. Дом здравља Панчево постаје посебна здравствена установа чији је оснивач град Панчево. Стоматолошка поликлиника је постала једна од Служби Дома здравља, као Служба стоматолошке здравствене заштите. На челу Службе је начелник. Уместо до тадашњих пет шефова на одређеним специјалистичким гранама, установљена су два шефовска места и то шеф Одсека дечје и превентивне стоматологије са ортопедијом вилица и шеф Одсека опште стоматологије.

2010. године Републички фонд за здравствено осигурање је у складу са Законом о здравственом осигурању из 2005. године и Правилником Републичког фонда за здравствено осигурање о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, којим се одређивао нови Кадровски план за здравствене установе, на рачун Домова здравља уплаћивао доста мање финансијских средстава за исплату личних доходака запослених у Службама стоматолошке здравствене заштите. Уплаћивала су се финансијска средства само за запослене који су предвиђени Кадровским планом. Тако је било и за Дом здравља Панчево. У Дому здравља у Новом Саду примена Закона о здравственом осигурању је почела још 2006. године. Више од 11 одсто Бруто домаћег производа се троши на плате у државном сектору. У тој деценији је била свеобухватна реформа у којој су највећи број државних предузећа била приватизована. Истовремено, просек издвајања на плате у државном сектору у ЕУ је 10,7 одсто, а у новим земљама чланицама ЕУ 9,5 одсто, што је и циљ Републике

Србије. То значи и да треба смањити број запослених у државном сектору, а повећати број запослених у приватном сектору. Министарство здравља Републике Србије кроз Закон о здравственом осигурању, анализа Института за Јавно здравље Србије „Милан Јовановић Батут“ и Републички фонда за здравствено осигурање Републике Србије кроз своје Правилнике су јасно одредили Кадровске нормативе за запослене у здравственим установама. Кадровски нормативи су прослеђени Домовима здравља. У Кадровском нормативу који је одређен за Дом здравља Панчево и који је у складу са бројем становништва града Панчева је видно мање предвиђен број запослених у Служби стоматолошке здравствене заштите у односу на постојећи број запослених.

Правилником Републичког фонда за здравствено осигурање о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, својим Чланом 5, је предвиђен нов Кадровски план, односно потребан број запослених у службама стоматолошке здравствене заштите у Домовима здравља у Републици Србији у односу на број становништва који се налази у општини односу граду у којем се налази Дом здравља. Само ти запослени могу бити уговорени са Републичким фондом за здравствено осигурање, односно да свој лични доходак добијају из овог Фонда, као и средства за набавку стоматолошких материјала и амортизацију постојеће стоматолошке опреме. У Члан 5 овог Правилника је дефинисано да: Дом здравља може обављати стоматолошку здравствену заштиту ако у погледу кадра има, и то: 1) у дечјој и превентивној стоматологији: једног доктора стоматологије специјалисту дечје и превентивне стоматологије или једног доктора стоматологије са завршеном едукацијом из области дечје и превентивне стоматологије и једну стоматолошку сестру - техничара са вишом односно средњом школском спремом на 1.500 деце до 18 година, а на три оваква тима - још једну вишу стоматолошку сестру - техничара; 2) у ортопедији вилица: једног доктора стоматологије специјалисту, једну стоматолошку сестру - техничара са вишом односно средњом школском спремом на 8.500 деце до 18 година), на свака два оваква тима - три зубна техничара са вишом, односно средњом школском спремом, а на само један овакав тим два зубна техничара са вишом, односно средњом школском спремом; 3) у општој стоматологији: једног доктора стоматологије и једну стоматолошку сестру - техничара са вишом односно средњом школском спремом на 10.000 одраслих становника, а на три оваква тима - још једног зубног техничара са вишом, односно средњом школском спремом. Дом здравља у седишту управног округа, као и дом здравља у општини са преко 80.000 становника, за пружање специјалистичких услуга може имати: 1) у протетици: једног доктора стоматологије специјалисту и једну стоматолошку сестру - техничара са вишом односно средњом школском спремом и два зубна техничара са вишом односно средњом школском спремом на 100.000 одраслих становника, а на свака два оваква тима - још једног зубног техничара са вишом односно средњом школском спремом; 2) у пародонтологији и оралној медицини: једног доктора стоматологије специјалисту и једну стоматолошку сестру - техничара са вишом односно средњом школском спремом на 140.000 одраслих становника; 3) у болести зуба са ендодонцијом: једног доктора стоматологије специјалисту и једну стоматолошку сестру - техничара са вишом односно средњом школском спремом на 80.000 одраслих становника; 4) у оралној хирургији: једног доктора стоматологије специјалисту и једну стоматолошку сестру-техничара са вишом односно средњом школском

спремом на 100.000 становника; 5) у радиолошкој дијагностици: једног радиолошког техничара на 50.000 становника. Када се говори о броју одраслих становника не мисли се на свеобухватан број одраслог становништва старијих од 18 година живота, него само на оне старијих од 18 година живота који имају право на стоматолошке услуге по члану 22 и 41 Закона о здравственом осигурању, а то су осигураници који су незапослена лица и друге категорије социјално угрожених лица чији су месечни приходи испод прихода утврђених у складу са Законом о здравственом осигурању (сем протетских радова), Студенти на редовном школовању до 26. године живота (сем протетских радова), Код жена у вези са трудноћом и 12 месеци после порођаја (сем протетских радова), Жртве насиља у породици (сем протетских радова), самохрани родитељи са децом до седам година живота чији су месечни приходи испод прихода утврђених у складу са Законом о здравственом осигурању (сем протетских радова), указивање хитне стоматолошке здравствене заштите за одрасле (вађење зуба није хитна стоматолошка интервенција), у оквиру преоперативног и постоперативног третмана малигнух болести максилофацијалне регије уз партиципацију у износу од 10% од цене од предвиђене цене стоматолошке услуге за прегледе и лечење уста и зуба (изузев протетског збрињавања) пре операције срца и трансплатације бубрега и уз партиципацију у износу од 35% од „фондовске“ цене (у зависности од висине пензије осигураника Републички фонд за здравствено осигурање може да ослободи пацијента плаћања партиципације и да Социјално осигурање у целости рефундира трошкове израде потребног протетског рада) пружања стоматолошких услуга у изради тоталних и парцијално плочастих зубних протеза код особа старијих од 65 година живота.

Сви остали осигураници плаћају стоматолошке услуге по економском ценовнику Стоматолошке службе Дома здравља.

То знатно утиче на број општих доктора стоматологије који је предвиђен кадровским планом, а који пружају услуге одраслој популацији. У Дому здравља Панчево је предвиђено да ове услуге могу да пружају пет тимова општих доктора стоматологије и четири тима специјалиста одређених грана стоматологије и то по један специјалиста стоматолошке протетике, оралне хирургије, болести зуба и ендоднције и оралне медицине са пародонтологијом. Са друге стране је предвиђен одређени број доктора стоматологије у збрињавању популације осигураника млађих од 18. година живота јер је Законом о здравственом осигурању предвиђено да се у Службама стоматолошке здравствене заштите обезбеди стоматолошка здравствена заштита у потпуности на терет обавезног здравственог осигурања, без плаћања партиципација и то прегледи и лечење болести уста и зуба деци до навршених 18 година живота, као и израда активног покретног и функционалног ортодонског апарата код деце до навршених 18 година живота, односно до краја прописаног средњошколског образовања. У Дому здравља Панчево на основу броја деце млађих од 18 година живота у граду Панчеву и по Кадровском нормативу је предвиђено 15 тимова доктора стоматологије и стоматолошких сестара и пет превентивних стоматолошких сестара у пружању стоматолошке здравствене заштите деци млађој од 18. година живота односно до завршеног средњешколског образовања и три тима у пружању стоматолошких услуга у санирању ортодонских аномалија такође деци млађој од 18. година живота односно до завршеног средњешколског образовања. Дому здравља Панчево у изради протетских и ортодонских радова

је по Кадровском плану је одређено да буде шест зубних техничара. Дому здравља Панчево је предвиђено да у Служби стоматолошке здравствене заштите буду радно ангажована и два рендген техничара.

У 2013. години Локална самоуправа је из буџета Града издвојила 1.000.000,00 динара за набавку стоматолошких материјала и тиме видно унапредила стоматолошку здравствену заштиту грађана Панчева и јужног Баната.

2014. године Дом здравља Панчево и партнерска организација коју чини град Панчево у сарадњи са Геронтолошким центром Панчево, конкурисала у пројекту DILS (Пружање унапређених услуга на локалном нивоу, кроз повећање доступности здравствене заштите осетљивим популационим групама) који је организовало Министарство здравља Републике Србије и финансирано од стране Светске банке и Локалне самоуправе, са називом пројекта „Унапређење оралног здравља и квалитета живота старијих од 65 година на територији Града Панчева“, где би се стоматолошким услугама збринуло 400 корисника у Служби стоматолошке здравствене заштите. Тада је Дом здравља Панчево као један од ретких Дмова здравља у Републици Србији са својом Службом стоматолошке здравствене заштите победила на конкурс. Пројекат је трајао пола године и са одличним успехом је у предвиђеном року и остварен. Пројектом је обухваћено 612 пацијената којима је пружено 1602 услуге у куративи и њих 400 су едуковани о правилном одржавању оралне хигијене и правилном одржавању хигијене протетских радова. Овим пројектом је унапређена стоматолошка здравствена заштита грађана Панчева јер је велики број пацијената добио стоматолошке услуге без икаквог финансијског учешћа. За остварење захтеног задатог циља у овом пројекту Светска банка је издвојила средства за набавку потребних стоматолошких материјала. Овим пројектом је Служба стоматолошке здравствене заштите од стране Светске банке и Локалне самоуправе града Панчева добила на располагању 600.000,00 динара за набавку стоматолошке опреме, што је добро дошло за набавку квалитетних апарата (техничких мотора и хелио лампе), насадних инструмената и зуботехничких инструмената у процесу израде мобилних протетских радова.

2015. године је спроведена од стране Владе Републике Србије односно Министарства здравља Републике Србије, Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ и Републичког фонда за здравствено осигурање на основу предложених критеријума од стране репрезентативних синдиката у српском здравству рационализација броја запослених у стоматолошким службама на примарном нивоу здравствене заштите. Циљ је био редуковати број запослених у државној служби, оних који су пружали стоматолошке услуге на примарном нивоу стоматолошке здравствене заштите (Домовима здравља и Заводима за здравствену заштиту), а унапредити број радно ангажованих у приватном сектору. Репрезентативни синдикати у области здравства на нивоу Републике Србије су: Синдикат запослених у здравству и социјалној заштити Србије, Синдикат медицинских сестара и техничара Србије, Грански синдикат здравства и социјалне заштите „Независност“ и Синдикат лекара и фармацеута Србије. Репрезентативни синдикати су Министарству здравља Републике Србије предложили да у поступку рационализације критеријуми за утврђивање вишка запослених у стоматологији буду дефинисани у осам чланова. Министарство здравља Републике Србије је прихватио предложене Критеријуме и проследио их је Домовима здравља са одређеним роком извршења, обавезом придржавања Кадровских норматива и инструкције у вези наменског трансфера средстава. У тим критеријумима за утврђивање вишка запослених у стоматологији у кључном Члану 5. се наводи

да се запослени бодују на основу резултата рада и године стажа, тако да се треба придржавати следећих критеријума: 1. Резултати рада који се утврђују на основу броја извршених услуга (30% од оцене) и вредности извршених услуга (30% од оцене). 2. Година остварених у радном односу код послодавца (40% од оцене). Резултати рада се утврђују према подацима из здравствених установа, почев од 01.01.2013. године, закључно са 31. 12. 2014. године, за ефективне сате рада. Бодовали су се запослени који су по својим спецификацијама у већем броју него што је то предвиђено Кадровским нормативом. Тада је један број запослених из Службе стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево био део социјалног програма, укупно њих 27. Из примарног ниво стоматолошке здравствене заштите у Републици Србији је било укупно 463 запослена који су били део социјалног програма. Из буџета Министарства здравља Републике Србије за отпремнине тих 463 запослених и за заостале трошкове издвојено је 653.039.328,00 динара. Због смањеног броја запослених организација рада у Стоматолошкој служби Дома здравља Панчево је видно измењена, тако што су престале да функционишу стоматолошке ординације у градским Здравственим станицама.

У периоду 2017 – 2020. године Локална самоуправа града Панчева у сарадњи са Управом Дома здравља је уложила видна средства за обнову стоматолошке опреме и апарата. У том периоду је било и више донација за Службу стоматолошке здравствене заштите.

У 2017. години стоматолошка опрема у Служби стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево је видно обновљена и унапређена. Локална самоуправа града Панчева је из буџета издвојила средства за набавку модерног Ортопан-томографског рендген апарата, са којим ретко који дом здравља у Републици Србији може да се похвали. Том приликом су издвојени средства за набавку квалитетне стоматолошке машине и столице са пропратним квалитетним насадним инструментима. Такође је настављена ваљана сарадња НИС-Рафинерија нафте Панчево и Дома здравља Панчево, која има своју традицију уназад више деценија. НИС-Рафинерија нафте Панчево је несебично уступила сву, иначе врло квалитетну, стоматолошку опрему из стоматолошке ординације и зубне технике која је била у њиховом власништву Служби стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево. Овим је омогућено унапређење стоматолошке здравствене заштите грађана Панчева, јужног Баната и свим пацијентима који стоматолошке услуге добијају у нашој Установи.

У 2017. години Др Кристијан Герга је у својој стоматолошкој ординацији у Банатском Новом Селу први на овом простору почео да на апарату CAD/CAM технологије израђује керамичке крунице и керамичке мостове.

У 2017. години у Републици Србији су одржани избори за чланове скупштине Стоматолошке коморе Србије. У Дому здравља Панчево су тада одржани избори за чланове ове скупштине са простора јужног Баната. По тој евиденцији на територији јужног Баната који имају право гласа су радно ангажована 188 доктора стоматологије и то 120 стоматолога су из приватног сектора и 68 су из државног сектора. У Панчеву су радно ангажована 106 доктора стоматологије и то су 76 из приватног сектора и 30 су из државног сектора. Из године у годину све се више повећавао број приватних стоматолошких ординација.

У 2018. години Локална самоуправа града Панчева је из свог буџета издвојила видна средства за опремање Службе стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево и то за

набавку једне нове стоматолошке машине и столице са потребним насадним инструментима, квалитетан штампач за рендген фолије ортопан томографског рендген апарата, физиодиспензер, пет нових квалитетних насадних инструмената за постојеће стоматолошке машине, компресор, два апарата за уклањање зубног каменца, три хелио лампе и један апекслокатор. Управа Дома здравља је издвојила средства за набавку осам нових рачунара и два штампача који су умрежени у јединствен систем.

У 2019. години средствима које је издвојила Локална самоуправа града Панчева, Служба стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево је изузетно обновљена. Купљено је шест квалитетних зубнотехничких столова са одговарајућим аспираторима, осветљењем и лупама. Осам постојећих зубнотехничких столова су репарирани, а на два таква стола су уграђене коморе за обраду метала протетских радова. Столови су постављени у зубну технику на предходно замењеном одговарајућом подном подлогом. Набављена је нова квалитетна стоматолошка машина са стоматолошком столицом и пратећим насадним инструментима. Набављено је пет нових насадних инструмената. Набављене су две нове хелио лампе. Служба стоматолошке здравствене заштите је од стране једног удружења бајкера из Савезне Републике Немачке добила као донацију употребљавану стоматолошку опрему у оквиру које треба посебно истаћи два аутоклава.

Почетком 2020. године су завршени радови у реновирању и адаптацији стоматолошких ординација на Одељењу дечје и превентивне стоматологије средствима које је обезбедила Нафтна Индустрија Србије (НИС) кроз пројекат „Заједници заједно 2019“ . Тада су на том одељењу и рендген кабинету замењена сва постојећа врата и прозори, урађени су молерско фарбарски радови зидова стоматолошких ординација и чекаонице, спуштен је и адаптиран плафон чекаонице, замењени мрежни системи за монтирање стоматолошких столица и машина, подови у ординацијама су прекривени ПВЦ материјалом, замењени су сепареи, реновирани су санитарни и мокри чворови, уградњом зида у чекаоници је одвојено ово одељење од рендген кабинета, адаптирана је и проширена картотека и благајна, постављен је одговарајући пулт, адаптиран је мрежни систем за осветљење просторија, реконструисан је мрежни систем за аудио технику.

Институт за ортопедско-хируршке болести „БАЊИЦА“ је донирао до тада у својој стоматолошкој ординацији употребљавану стоматолошку столицу, стоматолошку машину, терапеутску столицу, покретан асистент сточић и један број стоматолошких инструмената.

Током 2020. и 2021. године и становништво Републику Србију као и сву светску популацију је захватила пандемија ковида 19, изазвана вирусом SARS-Cov-2, чиме је организација рада стоматолошке службе умногоме била усклађена новонасталој ситуацији.

На изборима за чланове скупштине Стоматолошке коморе Србије одржаних у 2021. години, број уписаних у Стоматолошку комору Србије са лиценцом у државном сектору је било радно ангажовано укупно 2211 доктора стоматологије, а у приватном сектору 4537 доктора стоматологије.

Након ослобођења од фашизма у Панчеву се прво формира војна зубна станица. Ове ординације за пружање стоматолошких услуга војним лицима и касније члановима њихових породица је временом прикључивана другим војним установама у граду и тиме мењала свој назив и своју локацију. Дубок траг у формирању војне зубне станице, њеном раду и развоју је оставио Др Александар Грчић, лекар опште медицине, специјалиста за болести уста и зуба, а након одласка из Панчева на друге дужности је завршио и специјализацију из максилофацијалне хирургије, да би би на Медицинском факултету у Сарајеву добио и звање професора.

Од 1944. године све од оформљене Цивилне зубне амбуланте у саставу Окружне здравствене станице, преко у наредним годинама разних облика организације здравствене заштите на примарном нивоу здравствене заштите, па тиме и стоматолошке здравствене заштите у нашем граду, све до постојеће стоматолошке здравствене заштите у оквиру Дома здравља Панчево, прво систематизацијом дефинисано као шеф Стоматолошке службе односно од 1968 године Стоматолошке поликлинике, све од 1969. године (када су опет већ обједињеним у једну целину све градске и сеоске стоматолошке ординације у оквиру стоматолошке здравствене заштите на крају биле прикључене и стоматолошке ординације за пружање стоматолошких услуга деци предшколског и школског узраста. Касније су у оквиру Стоматолошке поликлинике биле и све новоотворене стоматолошке ординације у основним школама), па онда као директор Основне организације удруженог рада (ООУР) зубно-лекарске службе и на крају по новој систематизацији као начелник Стоматолошке службе, односно Службе стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево, доктори стоматологије који су поред рада у пружању стоматолошких услуга у стоматолошким ординацијама истовремено се бавили и организацијом рада своје Службе су:

Др Војислав Васиљевић, лекар опште праксе, специјалиста болести уста и зуба (1948-1953), Др Драгутин Јовановић, стоматолог (1953-1954), Др Љубишка Јовановић, стоматолог (1954-1956), Др Вељко Кадија специјалиста болести уста и зуба (први пут крајем 1956. и други пут средином 1957.), Др Дојна Зариа, стоматолог (1957.), Др Бошко Миковић лекар опште медицине и специјалиста болести уста и зуба (1957. до јануара 1958. године), Др Мара Милошевић специјалиста ортопедије вилица (1968-1977), Др Драгиша Ђорђевић специјалиста болести уста и зуба (1977-1978), Примаријус др Боривоје-Бора Станковић специјалиста стоматолошке протетике (1978-2001. Др Бора Станковић је био успешан начелник Стоматолошке службе односно већ оформљене Стоматолошке поликлинике у Дому здравља Панчево, 23 године, јер је својим великим знањем посебно из области стоматолошке протетике, својим организационим способностима и ваљаним професионализмом других запослених оформио Стоматолошку поликлинику у Дому здравља Панчево као једну од најбољих стоматолошких служби у држави), Др Стеван Чикош специјалиста оралне хирургије (2001-2006), Др Зорица Парезанин специјалиста ортопедије вилица (2006-2012), Др Новица Митровић специјалиста болести зуба и ендодонције (2012 -2013), Др Тихомир Мреновић специјалиста стоматолошке протетике (2013-).

Служба стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево у својој историји може да се похвали изузетно квалитетним докторима стоматологије који су ваљаним радом оставили квалитетан траг иза себе: Др Јосиф Леополд, Др Константин Бикар, Др Мира Станковић, Др Бранко Брајовић, Др Станко Поповић, Др Жарко Милошевић, Др Ружица Бабић, Др Мирослав Савић, Др Георгије Јанкулов, Др Љубица Трајковски, Др Александар Крстић, Др Нада Раичковић, Др Љубинка Ратковић, Др Љиљана Пујић, Др Живка Недељковић, Др Доруштефан Бузејка, Др Предраг Антић, Др Бранка Бањац, Др Мирјана Беатовић, Др Небојша Стојадиновић, Др Ерна Радосављевић-Варга, Др Драган Дашић, Др Андријана Терзић, Др Љиљана Михаиловић, Др

Иван Рељин, Др Вукосава Форђарини, Др Зорица Бидин, Др Надежда Мисаљевић, Др Велинка Савић, Др Мирјана Вучићевић, Др Љиљана Кокаловић, Др Душанка Гвозденац, Др Зденка Гроздановски, Др Ратислава Николић, Др Вера Окрајнов, Др Драгана Кнежевић, Др Добрила Марковић, Др Славко Томић, Др Мара Топаловић, Др Бранка Манић, Др Славица Целетовић, Ђорђе Димитријевић виши зубар, Др Миливоје Моришан, Др Славко Прванов, Др Весна Анкић, Др Сајех Наваф, Др Милица Здравковић, Др Милена Недеовић Чворовић и многи други. У Служби стоматолошке здравствене заштите заједно са тим стоматолозима је радио и велики број квалитетних стоматолошких сестара и зубних техничара.

Данас у Служби стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево (а то је четврта и пета генерација запослених од формирања Окружне здравствене станице) је радно ангажован велики број квалитетних доктора стоматологије, стоматолошких сестра, зубних и рендген техничара и то је чини једном од најбољих стоматолошких служби Денова здравља у Републици Србији. Стоматолошке ординације поред специјалистичких стоматолошких ординација које се налазе у склопу зграде Дома здравља, су и у оквиру седам основних школа (шест панчевачких основних школа и једне у Банатском Новом Селу) и у 8 насељених места (села). Служба стоматолошке здравствене заштите данас располаже са квалитетним стоматолошким материјалима. Данас у Служби стоматолошке здравствене заштите због своје кадровске могућности и добре опремљености велики број стоматолога, стоматолошких сестара и зубних техничара обавља свој приправнички стаж. Стоматолошке сестре и зубни техничари стручни део свог државног испита полажу у Заводу за здравствену заштиту града Панчева испред комисије чији су чланови и стоматолози из Службе стоматолошке здравствене заштите Дома здравља Панчево.